

Opgave 3 Post

Tot eind twintigste eeuw was het bezorgen van post geen onderdeel van de vrije markt, maar werd dit verzorgd door een staatsbedrijf. De regering besloot om dit staatsbedrijf te privatiseren en de postmarkt open te stellen voor andere bedrijven, zodat er concurrentie zou komen. Het belangrijkste argument was dat concurrentie zou leiden tot betere en goedkopere postbezorging.

Het oorspronkelijke staatsbedrijf voerde onder invloed van de concurrentie een grootschalige hervorming door. Het sorteren van post werd voortaan door machines gedaan. Daardoor veranderde het beroep van *postbode* – die betrokken was bij het hele proces van ophalen tot sorteren en bezorgen – in dat van *postbezorger*, die alleen nog de post door de brievenbus doet. Hierdoor was veel minder personeel nodig om hetzelfde werk te doen.

De hervorming van *postbode* naar *postbezorger* kan aansluiten bij de opvatting van Adam Smith over arbeidsdeling en welvaart.

- 1p 18 Leg met het voorbeeld van de hervorming van *postbode* naar *postbezorger* uit dat arbeidsdeling volgens Smith leidt tot een hogere welvaart.

Journalist Sander Heijne sprak verschillende mensen die vinden dat de hervorming van *postbode* naar *postbezorger* geen succes is geweest. Oud-*postbodes* wijzen erop dat de fors lagere salarissen en het reduceren van de werkzaamheden ten koste zijn gegaan van de kwaliteit van de bezorging en het plezier in het werk. Vóór de hervormingen was het de persoonlijke trots en verantwoordelijkheid van een *postbode* om in zijn eigen wijk belangrijke poststukken zoals brieven van de Belastingdienst op het juiste adres af te leveren. Een *postbode* had aanzien en werd goed betaald. Na de hervorming tot *postbezorger* maakte de uitgekleden taak het werk simpeler en minder respectabel.

Adam Smith waarschuwde dat vergaande arbeidsdeling kan leiden tot dehumanisering.

Volgens Karl Marx gaat de vrije markt gepaard met dehumanisering.

Smith en Marx hebben een verschillende oplossing voor het tegengaan van deze nadelige gevolgen.

- 3p 19 Leg uit dat de nadelige gevolgen van de hervorming van *postbode* naar *postbezorger* aansluiten bij:
- Smiths dehumaniserende effecten van vergaande arbeidsdeling, en
  - Marx' opvatting dat de vrije markt gepaard gaat met dehumanisering.
- Beargumenteer vervolgens met een afweging tussen Marx' oplossing voor dehumanisering en de oplossing voor dehumanisering van Smith met wie je het meer eens bent.

Het verschil in status tussen postbode en postbezorger past bij de benadering van arbeid in de prestatimaatschappij. Vanuit een protestantse levenshouding wordt arbeid anders benaderd.

- 1p 20 Leg met het verschil in status tussen postbode en postbezorger uit dat de protestantse benadering van arbeid verschilt van de benadering van arbeid in de prestatimaatschappij.

Het bezorgen van post was ooit ondergebracht in een staatsbedrijf, omdat de overheid het bezorgen van post zag als een publieke taak. De zorg voor deze publieke taak is volgens Heijne sterk verminderd na de privatisering van de post. Toch ziet PostNL, het bedrijf dat is voortgekomen uit het oorspronkelijke staatsbedrijf, een maatschappelijke rol weggelegd voor de huidige postbezorgers. PostNL gaat postbezorgers opleiden om eenzaamheid te signaleren. Vooral bezorgers die medische hulpmiddelen rondbrengen, komen regelmatig eenzame personen tegen. Deze bezorgers kunnen vermoedens van eenzaamheid melden bij een meldpunt.

Volgens Joan Tronto heeft de vrije markt door een scheiding tussen de publieke en de private sfeer geleid tot een verschraving van het morele debat in het publieke domein.

- 2p 21 Leg deze opvatting van Tronto uit.
Geef vervolgens met het voorbeeld van het signaleren van eenzaamheid door de postbezorger een argument **tegen** deze opvatting van Tronto.

Het privatiseren van een staatsbedrijf betekent dat zo'n bedrijf zich moet zien te redden op de vrije markt. Het Angelsaksische en het Rijnlandse model zijn twee varianten van de vrije markt. Heijne pleit ervoor om sommige sectoren, zoals de post, helemaal niet aan de vrije markt over te laten. Volgens hem moet de neoliberale marktlogica worden begrensd. Hij wijst er in dit verband bijvoorbeeld op dat het voormalige staatspostbedrijf sinds de privatisering jaarlijks steeds vaker kampt met misstanden, zoals bezorgers die post achterhouden of dumpen.

- 2p 22 Beargumenteer of de post volgens jou georganiseerd moet worden volgens het Angelsaksische model, het Rijnlandse model of als staatsbedrijf, met:
- een eigen standpunt over het begrenzen van de liberale marktlogica, en
  - het voorbeeld van postbezorgers die post achterhouden of dumpen.

Wie tegenwoordig voor de post werkt, bezorgt vooral pakketten met spullen die online gekocht zijn. Het werk van een postbezorger is dus niet alleen veranderd door privatisering en marktwerking maar ook door consumptiegedrag.

Consumptiegedrag heeft, beschouwd vanuit de theorie van Freud, een duidelijke oorsprong. Consumptiegedrag, zo opgevat, is volgens Kant onvrij.

2p **23** Leg uit wat vanuit de theorie van Freud de oorsprong van consumptiegedrag zou zijn.

Leg vervolgens met Kants opvatting van de goede wil uit dat consumptiegedrag zoals beschouwd vanuit de theorie van Freud onvrij is.

De enorme aantallen pakketjes die postbezorgers rondbrengen zijn schadelijk voor het milieu. Niet alleen vanwege de hoeveelheid verpakkingsmateriaal, maar ook vanwege de vele kilometers die bezorgers rijden van distributiepunten naar alle afzonderlijke bezorgadressen.

Milieuproblematiek kan via de vrije markt worden aangepakt.

2p **24** Geef de drie benaderingen weer waarmee milieuproblematiek aangepakt kan worden via de vrije markt.

Beargumenteer voor een van deze benaderingen dat daarmee de milieuschade door het bezorgen van pakketjes kan worden tegengegaan.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.